

МИТНИЧЕСКИЯТ СЪЮЗ И ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ

Анатоли Филипов Велковски

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов

Катедра „Финанси и кредит“

e-mail: d010221236@uni-svishtov.bg

Резюме: Целта на статията е да изследва ефекта на пандемията върху потоците от внос и износ за десетте водещи стокови групи на България. Обект на изследване е външната търговия със стоки на България, а неин предмет е динамиката във вноса и износа на десетте водещи стокови групи по вноса и износа за периода 2018–2020 год. Водещата хипотеза се обвързва с твърдението, че независимо от пандемията през 2020 год. икономиката на България запазва своя отворен характер и продължава да добавя стойност към БВП с обективни корекции в стойностните показатели на вноса и износа за водещите стокови групи. Резултатите от анализа са теоретични и практико-приложни. В теоретичен план са обосновавани два аналитични показателя за оценка на тенденциите във вноса и респ. износа, измерващи концентрацията и диверсификацията на водещите десет стокови групи спрямо останалите търговски потоци. В емпиричен план се достига до вербално-графични модели, илюстриращи тренда на водещите десет стокови групи по вноса и износа за периода 2018–2020 год., като се извеждат две групи при вноса и пет при износа, които независимо от пандемията отчитат нарастване в стойностно изражение за пандемичната 2020 год. спрямо предпандемичната 2019 год.

Ключови думи: Митнически съюз, внос, износ, търговска концентрация, търговска диверсификация.

JEL: F14, F41.

THE CUSTOMS UNION AND FOREIGN TRADE OF THE REPUBLIC OF BULGARIA – DYNAMICS AND TRENDS

Anatoli Filipov Velkovski

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Department of Finance and Credit

e-mail: d010221236@uni-svishtov.bg

Abstract: The purpose of the article is to examine the effect of the pandemic on import and export flows for the ten leading commodity groups of Bulgaria. The object of research is the foreign trade in goods of Bulgaria, and its subject is the dynamics in the import and export of the ten leading commodity groups in terms of import and export for the period 2018–2020. The leading hypothesis is tied to the statement that regardless of the pandemic in 2020 Bulgaria's economy maintains its open character and continues to add value to GDP with objective corrections of the value indicators of imports and exports for the leading commodity groups. The results of the analysis are theoretical and practical. Theoretically, two analytical indicators for assessing trends in imports and resp. exports, measuring the concentration and diversification of the leading ten commodity groups relative to other trade flows. On an empirical level, verbal-graphic models are reached, illustrating the trend of the leading ten

commodity groups in terms of imports and exports for the period 2018–2020, deriving two groups in terms of imports and five in terms of exports, which, regardless of the pandemic, report an increase in value expression for the pandemic year 2020 compared to the pre-pandemic year 2019

Keywords: Customs Union, import, export, trade concentration, trade diversification.

JEL: F14, F41.

Въведение

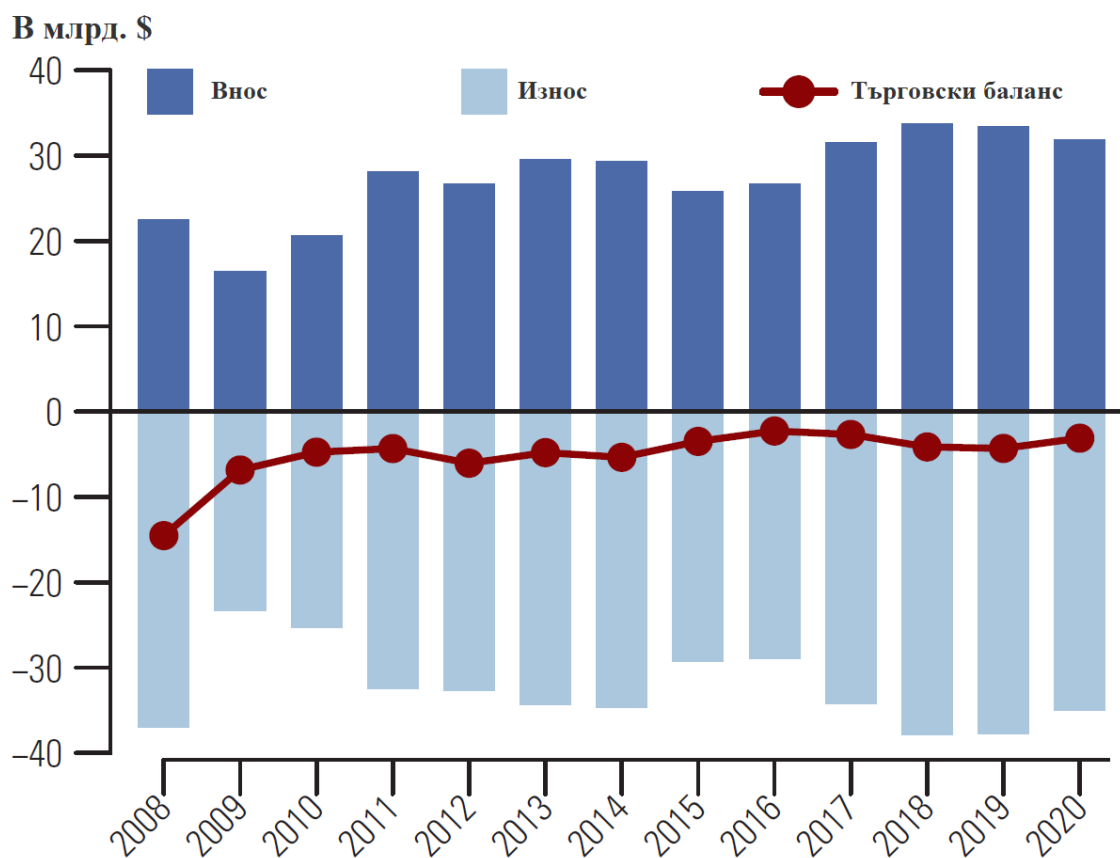
България е страна с отворена икономика. С приемането ѝ за член на ЕС страната става и член на Митническият съюз. Включването в общност с единно митническо третиране на потоците от стоки по вноса и износа се отразява благоприятно на българския бизнес и позволява на страната за периода от първите 12 години на еврочленство да удвои своя БВП в номинално изражение при фиксиран валутен курс на българския лев в условията на Валутен борд. През 2020 год. тенденциите в търговския баланс обаче понасят резки корекции с настъпването на пандемията.

На база посочената актуалност на проблематиката, като цел на статията се определя изследване ефекта на пандемията върху тенденциите в потоците от внос и износ за десетте водещи стокови групи на България. Обект на изследване е външната търговия със стоки на България, а неин предмет е динамиката във вноса и износа на десетте водещи стокови групи по вноса и износа за периода 2018–2020 год. Водещата хипотеза се обвързва с твърдението, че независимо от пандемията през 2020 год. икономиката на България запазва своя отворен характер и продължава да добавя стойност към БВП с обективни корекции в стойностните показатели на вноса и износа за водещите стокови групи. Изследването е структурирано в три основни части. Част първа представя Митническият съюз като регулаторна среда за свободно движение на стоки в ЕС и важен фактор за подкрепа на външния стокообмен на България. Втората част изследва търговските потоци при вноса на България преди и по време на пандемията (2018–2020 год.). Третата част е с фокус търговските потоци при експорта на стоки от България в периода 2018–2020 год. В заключението са представени основните изводи и резултати от изследването.

1. Митническият съюз и външната търговия на България за периода на еврочленство

С приемането на България за пълноправен член на ЕС на 01.01.2007 год. страната придоби и всички права и задължения на член на Митническият съюз (Ангелов, 2017). Външната граница на страната спрямо трети страни (без Гърция и Румъния) стана външна граница на ЕС. Всичко това породило

силно търсене на вносни стоки и технологии с оглед постигането на бърза конвергенция на отраслите на българската икономика спрямо конкурентната среда на ЕС (вж. фиг. 1).

Източник: UNComtrade с авторски допълнения и изменения.

Фигура 1. Динамика на вноса, износа и търговския баланс на Република България за периода 2008–2020 год.

Паралелно, експортните потоци също намериха своята ниша (Дамянов & Захаријева, 2006), възползвайки се от абсолютните и относителните предимства (Дамянов, et al., 2011) на страната с най-ниска цена на работната ръка (Захаријев & Маринов, 2017), която обаче 15 години е на последно място в ЕС по показателя БВП per capita. В договора от Лисабон, в частта за свободното движение на стоки (чл. 28), е регламентирано, че Съюзът включва митнически съюз, който обхваща цялата търговия със стоки. Това автоматично води до забрана на митата върху вноса и износа между държавите-членки. В разширителния обхват на регулацията са забранени и всички такси с еквивалентен на мито ефект. Финалният щрих на дизайна на митническия съюз е приемането на обща митническа тарифа при отношенията на страните-членки с трети страни. За определяне на тези общи правила и процедури спрямо стоките, предмет на внос на митническата територия на Съюза (или тези, извеждани от нея), в Официалния вестник на Европейския

съюз (брой L269 от 10.10.2013 г. е публикуван Регламент (ЕС) № 952/2013 на Европейския Парламент и на Съвета от 9 октомври 2013 година. На база на посочения регламент се определя прилагането на Митнически кодекс на Съюза с окончателната дата на влизане в сила на всички промени 01 май 2016 г. (Захариев, 2014).

Действието на кодекса (Захариева, 2015) променя и митническата администрация, нейните функции и отговорности. Те разширяват своя обхват с оглед ролята на митата по вноса от трети страни в ЕС като основен приходоизточник в бюджета на Съюза. Паралелно се проведеха редица мероприятия по облекчаване митническото обслужване и документооборота и повишаване на бюджетните приходи, вкл. електронно подаване на документи, разширяване обхвата и броя на електронните услуги, мерки, водещи до превенция на пълното/частично избягване на плащането на дължимите при вноса мита, ДДС и акциз.

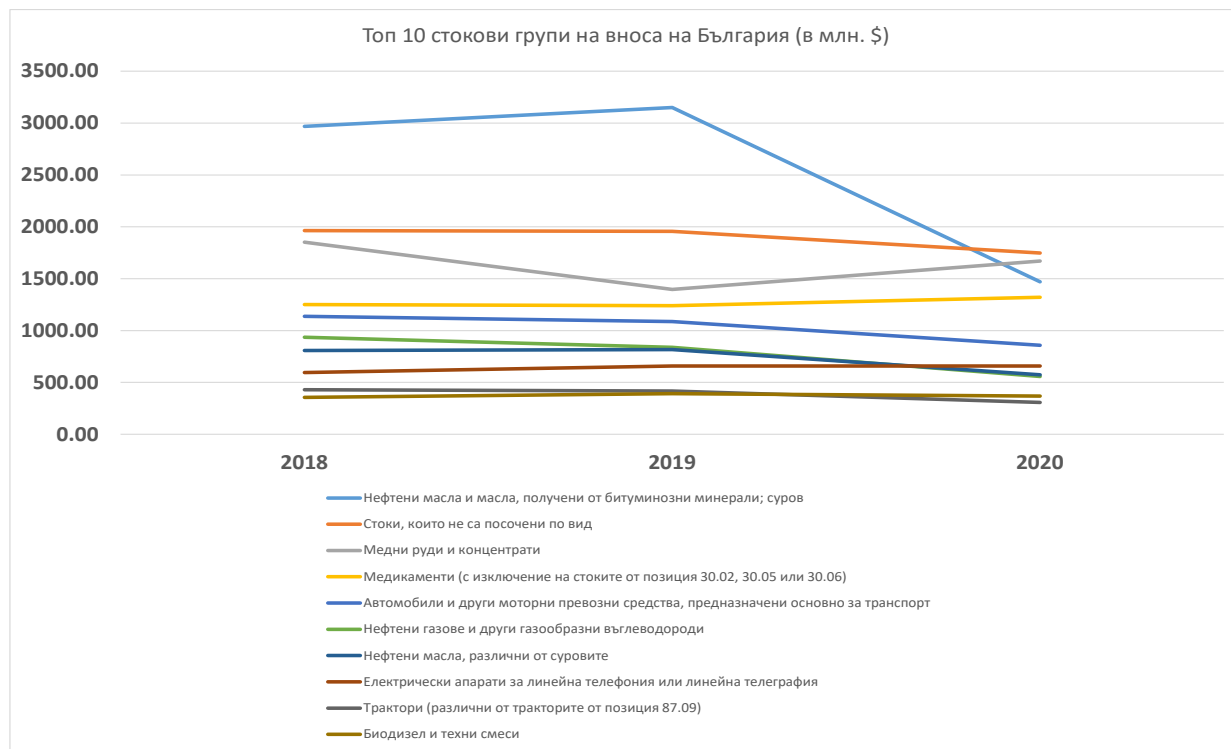
2. Търговски потоци при вноса на България преди и по време на пандемията (2018–2020 год.)

Изследването на данните за външната търговия със стоки на България от базата данни на ООН (UN, 2022) позволява да се установи, че в първата пандемична 2020 год. (измерено в \$) България отчита експорт на стоки в размер на 31914.7 млн. \$, съпоставено с внос на стоки за 35027.2 млн. \$. В класацията на десетте най-търгувани при вноса стоки с водещ дял за периода 2018–2020 год. в размер на 6.86% е стокова група 2709 „Нефтени масла и масла, получени от битуминозни минерали; суров“, следвана от стокова група 999 „Стоки, които не са посочени по вид“ с усреднен дял 5.12% и стокова група 2603 „Медни руди и концентрати“ с усреднен дял от 4.44%. Ефектът на пандемията през 2020 год. върху лидерската позиция на група 2709 е очевиден, като стоковата група отстъпва първото място от 2019 год. при дял от 8.34% и заема едва трето място с дял от 4.20% (вж. фиг. 2, 3, 4 и 5).¹

¹ Заб. Използваната кодификация на данните при вноса по хармонизираната система на ООН е, както следва: 2709 Нефтени масла и масла, получени от битуминозни минерали; суров

999	Стоки, които не са посочени по вид
2603	Медни руди и концентрати
3004	Медикаменти (с изключение на стоките от позиция 30.02, 30.05 или 30.06)
8703	Автомобили и други моторни превозни средства, предназначени основно за транспорт
2711	Нефтени газове и други газообразни въглеводороди
2710	Нефтени масла, различни от суровите
8517	Електрически апарати за линейна телефония или линейна телеграфия
8701	Трактори (различни от тракторите от позиция 87.09)
3826	Биодизел и техни смеси

Видно от илюстрацията на данните чрез Фигура 2 е, че пандемичната 2020 год. формира негативен тренд за седем от десетте водещи стокови групи. При две от тях се отчита увеличението на стокообмена спрямо предходната 2019 год. (вж. Таблица 1).

Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

Фигура 2. Динамика и тенденции на водещите десет стокови групи на вноса на България за периода 2018–2020 год. в млн. \$

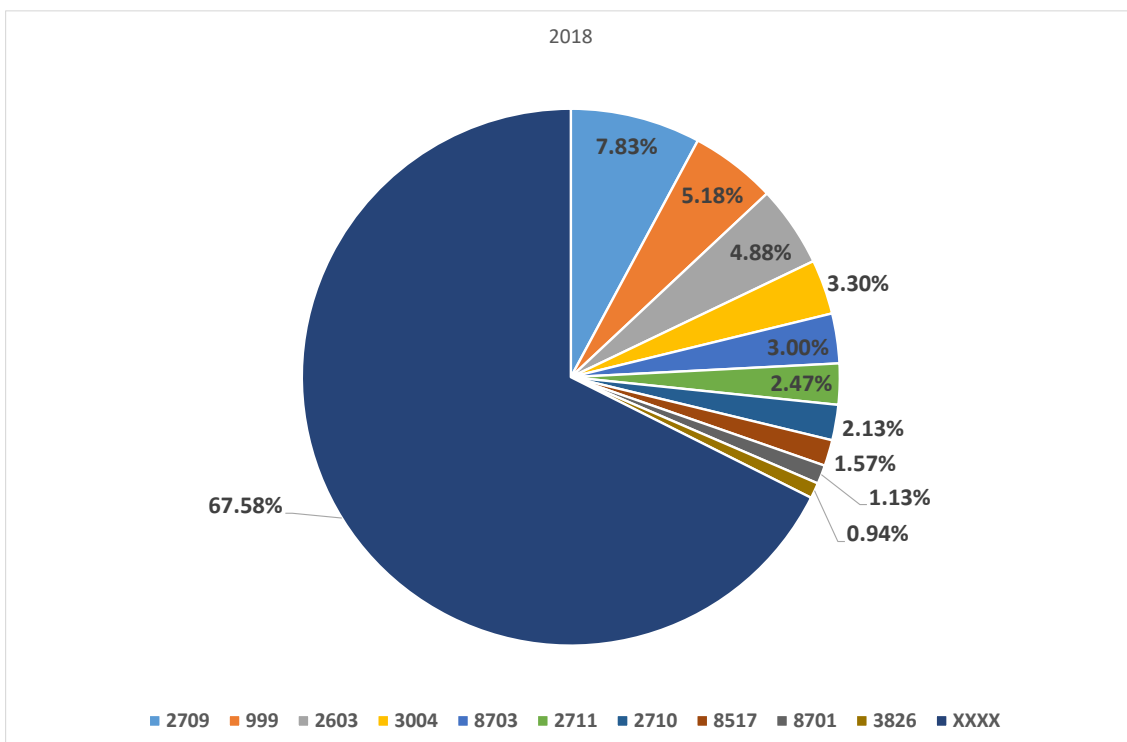
Таблица 1

Изменение на вноса за водещите стокови групи при настъпване на пандемията по данни за 2020 спрямо 2019 год.

HS код	2709	999	2603	3004	8703	2711	2710	8517	8701	3826
2020/2019	0.47	0.89	1.20	1.07	0.79	0.66	0.70	1.00	0.74	0.94

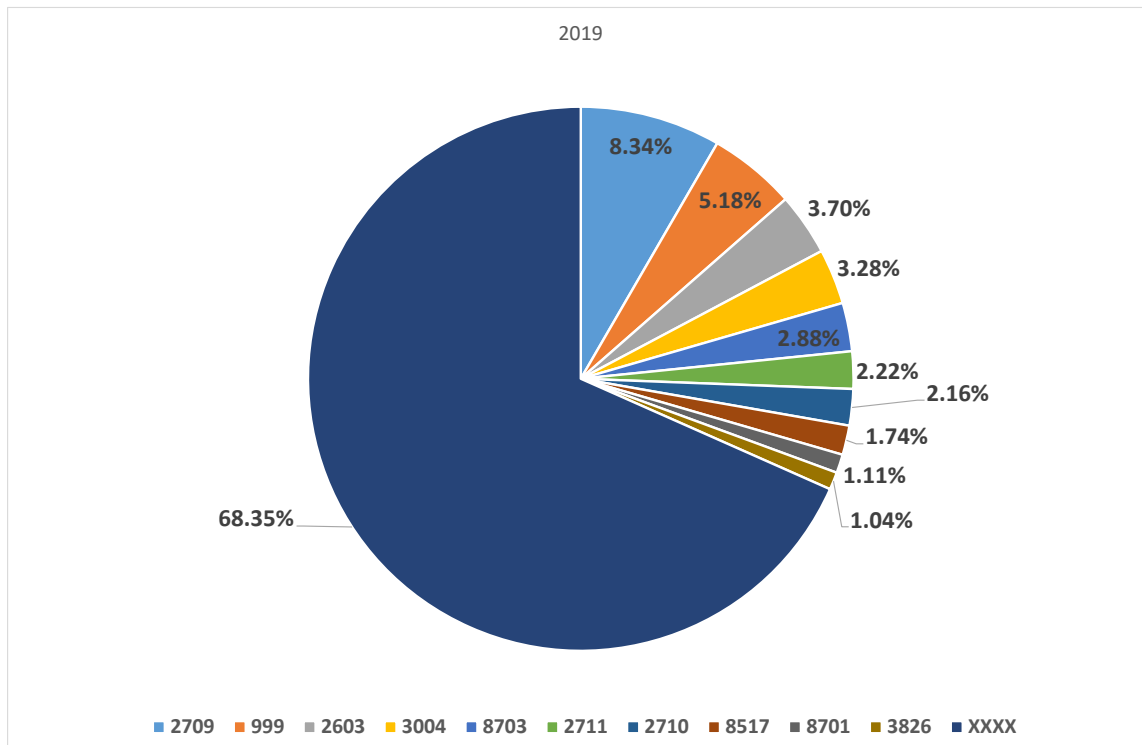
Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

Увеличението на вноса е при група 2603 „Медни руди и концентрати“ с 20%, група 3004 „Медикаменти (с изключение на стоките от позиция 30.02, 30.05 или 30.06)“ със 7%. Стокова група 8517 „Електрически апарати за линейна телефония или линейна телеграфия“ е с константни данни за предпандемичната 2019 и пандемичната 2020 год. С най-голям срив на показателя е водещата група 2709 „Нефтени масла и масла, получени от битуминозни минерали; суров“, където спадът на вноса спрямо 2019 год. е с 53%.

Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

Фигура 3. Структура на водещите стокови групи на вноса на България за 2018 год. в млн. \$

Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

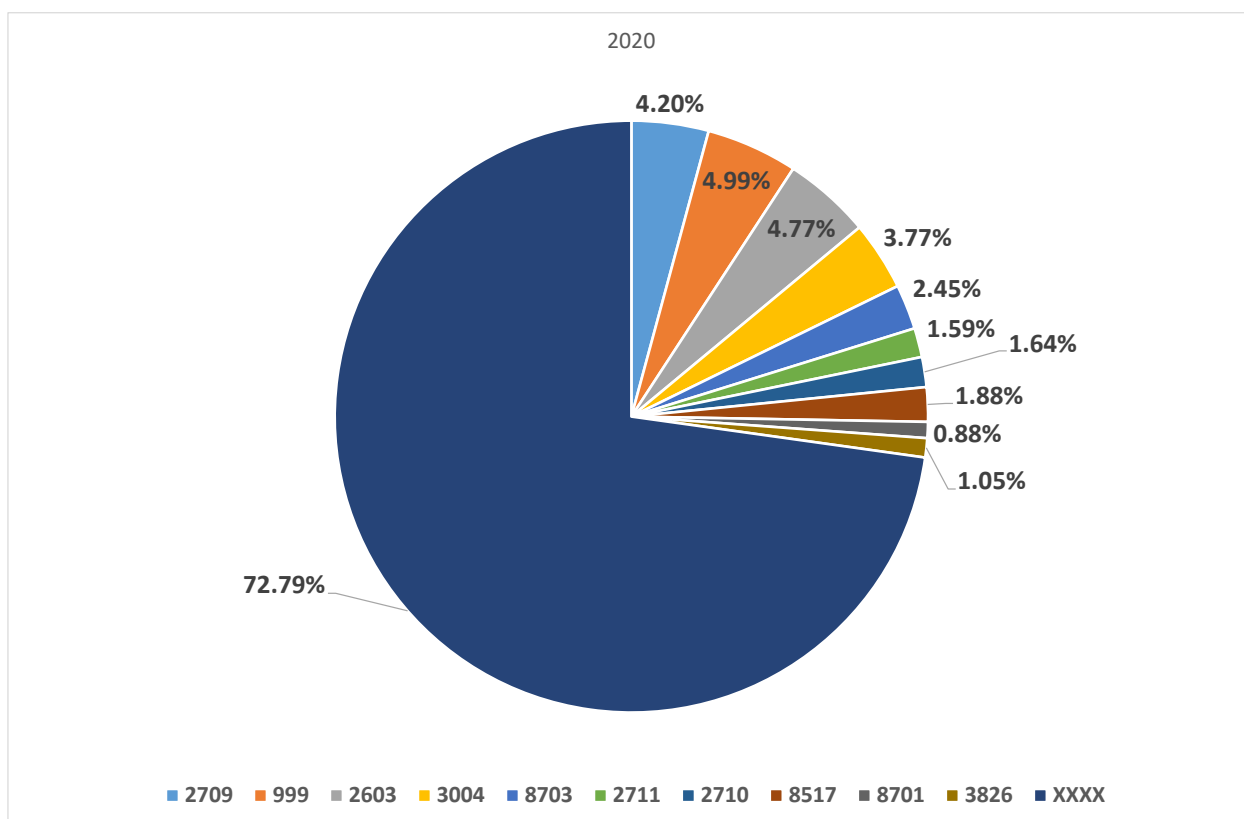
Фигура 4. Структура на водещите стокови групи на вноса на България за 2019 год. в млн. \$

За целите на изследването анализът се фокусира и върху динамиката в показателя за концентрация на вноса на десетте водещи стокови групи ($TC10_{imp}$) спрямо всички останали търгувани групи стоки². Показателят следва да съпостави относителния дял на водещите стокови групи, спрямо относителния дял на всички останали в общия внос (вж. формула 1).

$$(1) \quad TC10_{imp} = \frac{Top\ 10\ import\ commodities}{(All\ Commodities)-(Top\ 10\ import\ commodities)}$$

Алтернативно представено (Захариев, et al., 2021), може да се изчисли и показател на диверсификация на вноса, като се съпоставят в числителя всички стокови групи при вноса, редуцирани с десетте водещи, а в числителя бъдат поставени само десетте водещи стокови групи (вж. формула 2).

$$(2) \quad TD10_{imp} = \frac{(All\ Commodities)-(Top\ 10\ import\ commodities)}{Top\ 10\ import\ commodities}$$

Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

Фигура 5. Структура на водещите стокови групи на вноса на България за 2020 год. в млн. \$

² Заб. Развитите формули (1) и (2) са собствена интерпретация и виждане на автора на база личен опит при обработката на стокови потоци по вноса, които са от водещите 10 групи. При наличие на подобен формулен апарат в други научни изследвания да се счита, че до посочените формули е достигнато отделно и независимо.

Показателят следва да предостави информация, доколко всяка валутна единица при вноса от групата на водещите десет групи се покрива с диверсифициран внос от останалите стокови групи. Високите стойности на показателя следва да се считат за позитивни от гл. точка на диверсификацията на промишлеността на страната по вноса и алтернативно колкото е по-ниско е значението на показателя, толкова икономиката е по-зависима от десетте водещи стокови групи (Личев, 2013). Значенията на двата показателя за вноса на България в периода 2018–2022 год. са представени в Таблица 2 на база калкулации в среда MS Excel (Захариев, et al., 2016).

Таблица 2

Търговска специализация и търговска диверсификация при вноса на стоки в България за периода 2018-2020 год.

Показател	2018	2019	2020	Средно
ТС10 _{imp}	0.48	0.46	0.37	0.44
TD10 _{imp}	2.08	2.16	2.67	2.31

Източник: Собствени изчисления.

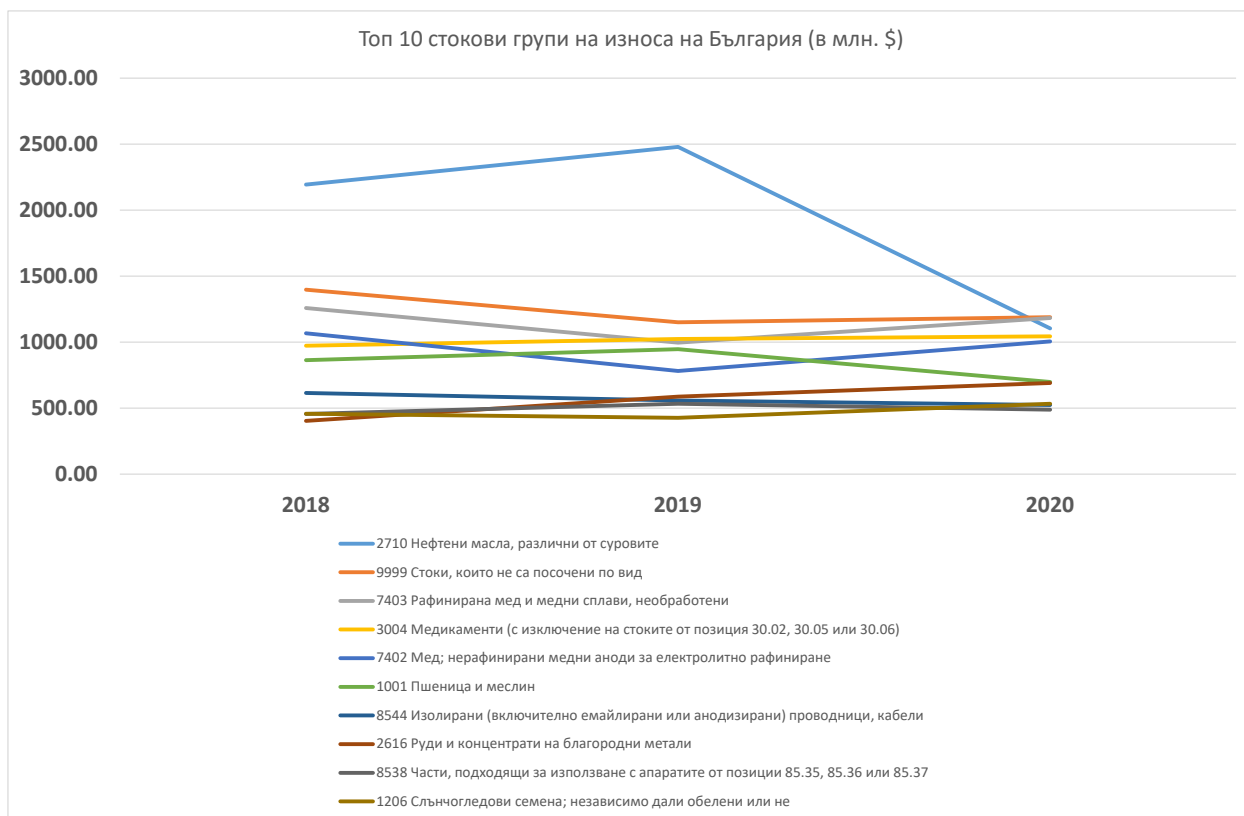
Получените резултати в Таблица 2 показват, че:

Първо. Съгласно показателя за търговска концентрация при вноса в условията на пандемия на всеки заплатен долар при вноса на останалите стокови групи (без водещите десет) следва да се заплатят 0.37\$ за внос на водещите стокови групи, като тенденцията за периода 2018–2020 год. е към понижаване значението на показателя при средна за тригодишния период от 0.44.

Второ. Съгласно показателя за търговска диверсификация при вноса в условията на пандемия на всеки заплатен долар при вноса на десетте водещи стокови групи следва да се заплатят 2.67\$ за внос на останалите диверсифицирани стокови групи с тенденция на увеличение на показателя при средна за тригодишния период от 2.31.

3. Търговски потоци при износа на България преди и по време на пандемията (2018–2020 год.)

В класацията на десетте най-търгувани при износа (Захариев, et al., 2017) стоки на България за периода 2018–2020 год. с водещ дял в размер на 5.83% е стокова група 2710 „Нефтени масла, различни от суровите“, следвана от стокова група 9999 „Стоки, които не са посочени по вид“, с усреднен дял 3.77% и стокова група 7403 „Рафинирана мед и медни сплави, необработени“, с усреднен дял от 3.47%. Пандемията през 2020 год. променя лидерската позиция на група 2710, която отстъпва на трето място (дял 3.46%) за сметка на първото място от 2019 год. при дял от 7.41% (вж. фиг. 5, 6, 7 и 8).

Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

Фигура 5. Динамика и тенденции на водещите десет стокови групи на износа на България за периода 2018–2020 год. в млн. \$

Видно от илюстрацията на данните чрез Фигура 5 е, че пандемичната 2020 год. формира негативен тренд за четири от десетте водещи стокови групи. При шест от тях обаче се отчита увеличение на стокообмена при експорта, спрямо предходната 2019 год. (вж. Таблица 3).

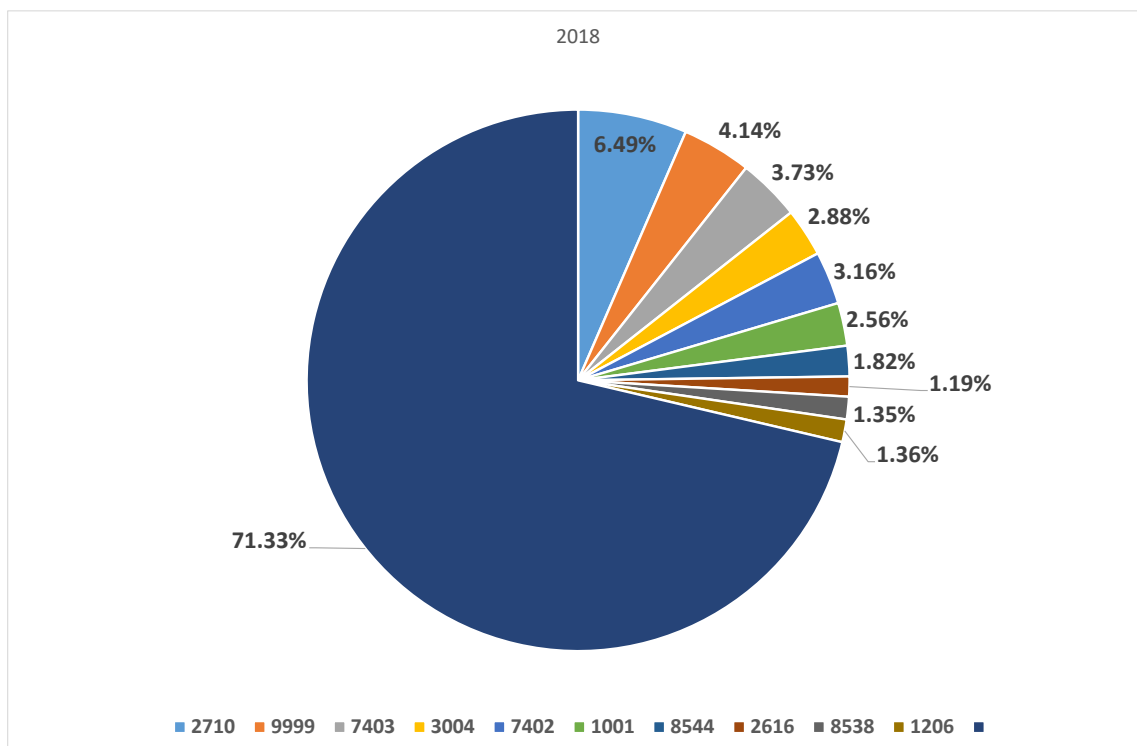
Таблица 3

Изменение на експорта за водещите стокови групи при настъпване на пандемията по данни за 2020 спрямо 2019 год.

HS код	2710	9999	7403	3004	7402	1001	8544	2616	8538	1206
2020/2019	0.45	1.03	1.19	1.02	1.29	0.74	0.94	1.18	0.92	1.25

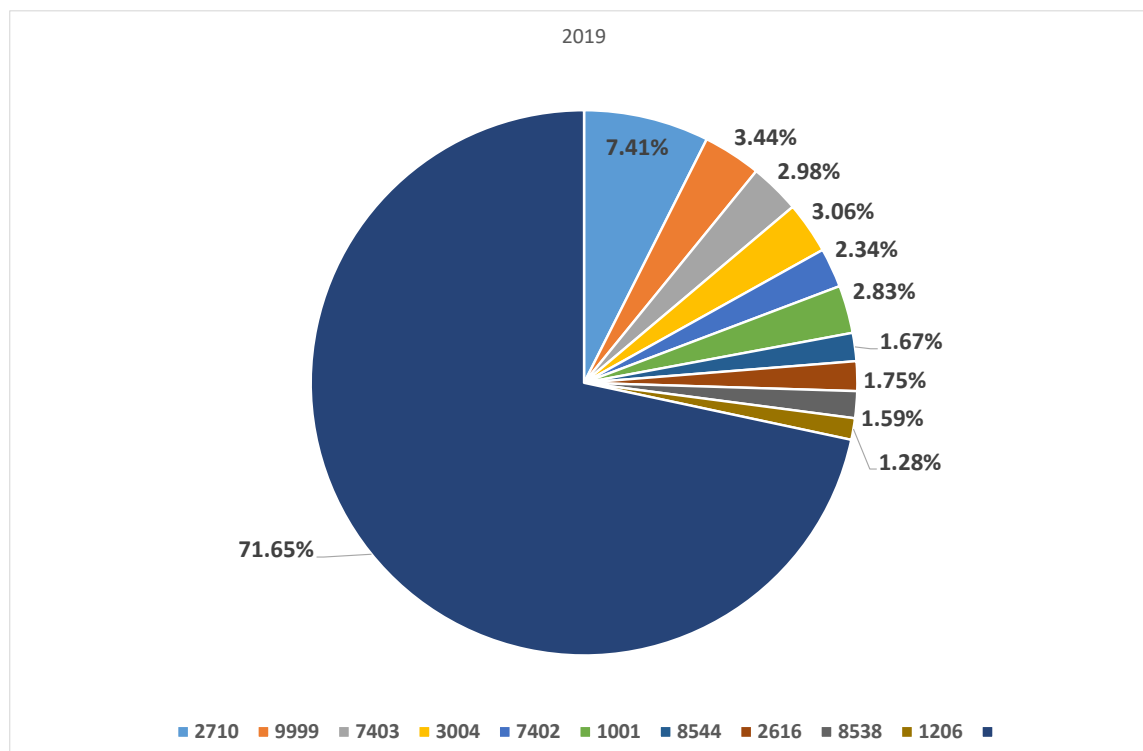
Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

Увеличението на износа при пандемията от 2020 год. е най-голямо при група 7402 „Мед; нерафинирани медни аноди за електролитно рафиниране“ с 29%, следвана от група 1206 „Слънчогледови семена; независимо дали обелени или не“ с 25% и група 7403 „Рафинирана мед и медни сплави, необработени“. С най-голям спад на показателя е водещата група 2710 „Нефтени масла, различни от суровите“, където корекцията на износа спрямо 2019 год. е с 55% (или само 45% от стойността за базисната година).

Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

Фигура 6. Структура на водещите стокови групи на износа на България за 2018 год. в млн. \$

Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

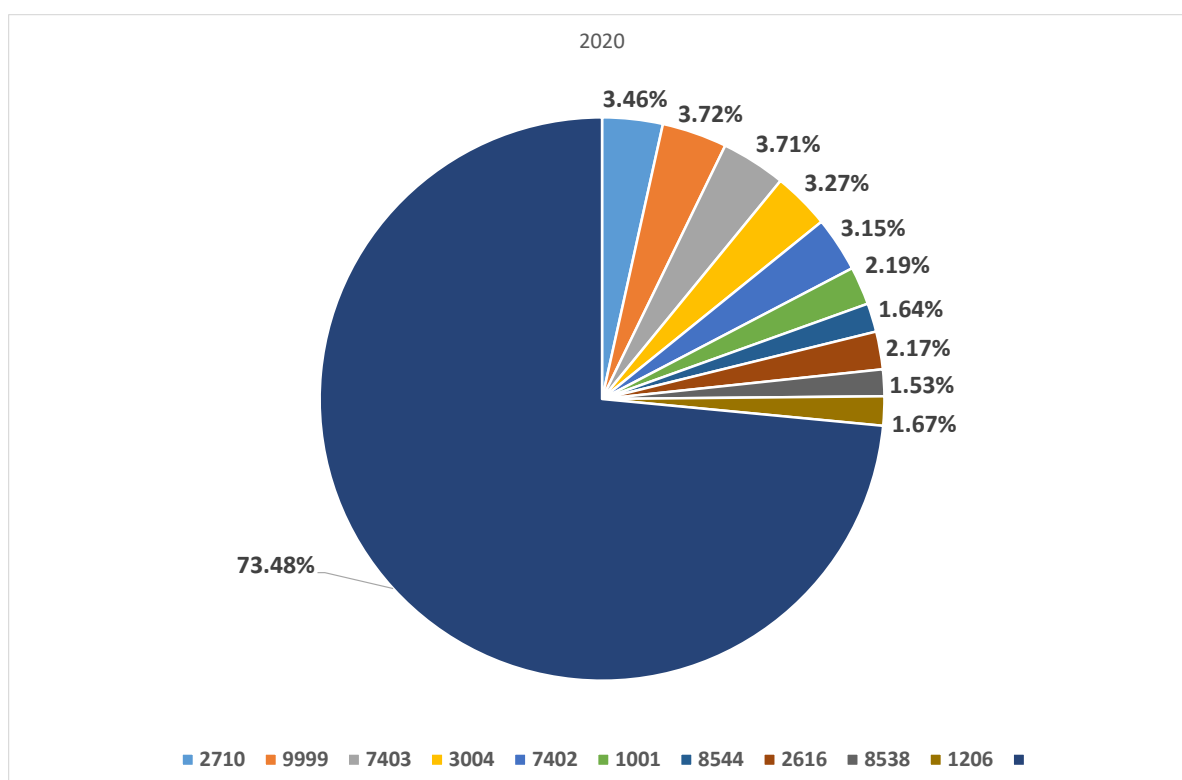
Фигура 7. Структура на водещите стокови групи на износа на България за 2019 год. в млн. \$

В допълнение към така представения формулен апарат за анализ на вноса се извежда идентичен показател за концентрация на износа на десетте водещи стокови групи ($TC10_{exp}$) спрямо всички останалите търгувани групи стоки. Показателят следва да съпостави относителния дял на водещите стокови групи спрямо относителния дял на всички останали в общия внос (вж. формула 3).

$$(3) \quad TC10_{exp} = \frac{Top\ 10\ export\ commodities}{(All\ Commodities)-(Top\ 10\ export\ commodities)}$$

Алтернативно представено, се изчислява и показател на диверсификация на износа ($TD10_{exp}$), като се съпоставят в числителя всички стокови групи при износа, редуцирани с десетте водещи, а в числителя бъдат поставени само десетте водещи стокови групи (вж. формула 4).

$$(4) \quad TD10_{imp} = \frac{(All\ Commodities)-(Top\ 10\ export\ commodities)}{Top\ 10\ export\ commodities}$$

Източник: (UN, 2022) с авторска обработка на данните.

Фигура 8. Структура на водещите стокови групи на вноса на България за 2020 год. в млн. \$

Показателят предоставя информация, доколко всяка валутна единица при износа от групата на водещите десет групи се покрива с диверсифици-

ран валутен приход (Захариев & Личев, 2014) от износ, реализиран чрез останалите стокови групи. Високите стойности на показателя следва да се считат за позитивни от гл. точка на диверсификацията на экспортните отрасли на страната по износа и алтернативно, колкото е по-ниско е значението на показателя, толкова валутните постъпления (Радков & Захариев, 2016) в икономиката са по-зависими от десетте водещи стокови групи. Значенията на двата показателя за вноса на България в периода 2018–2020 год. са представени в Таблица 4.

Таблица 4

Търговска специализация и търговска диверсификация при износа на стоки в България за периода 2018–2020 год.

Показател	2018	2019	2020	Средно
ТС10 _{exp}	0.40	0.40	0.36	0.39
TD10 _{exp}	2.49	2.53	2.77	2.60

Източник: Собствени изчисления.

Получените резултати в Таблица 4 показват, че:

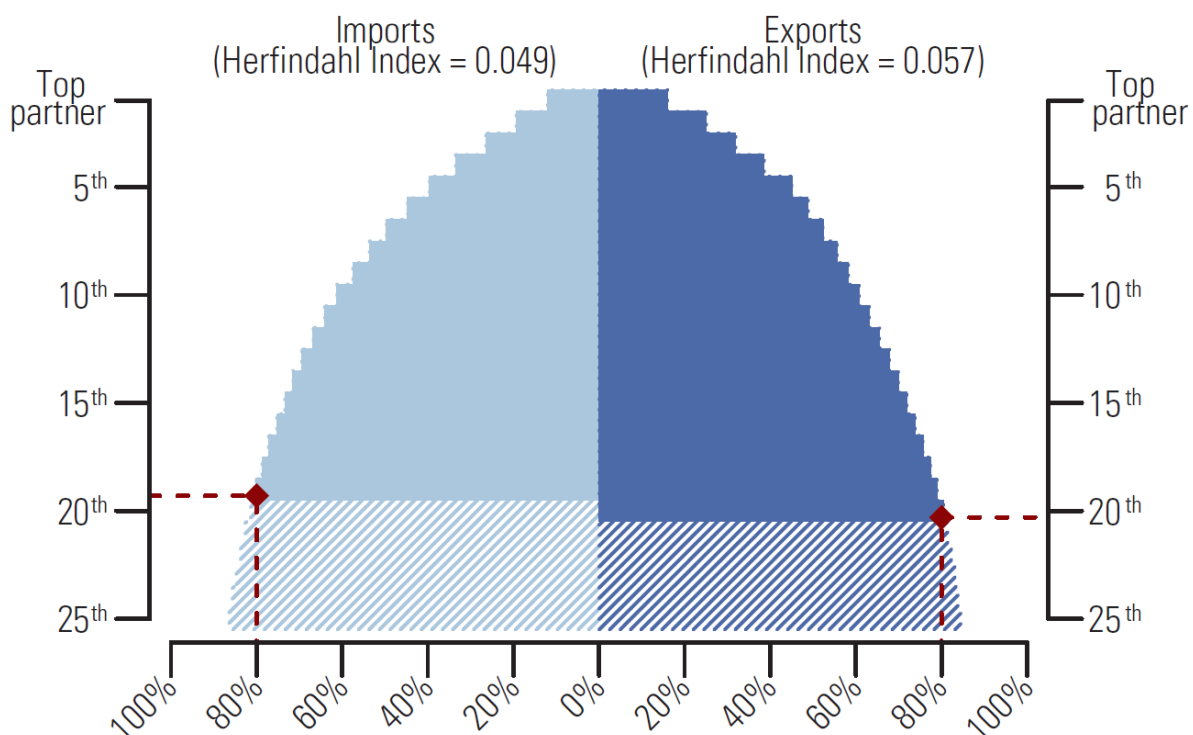
Първо. Съгласно показателя за търговска концентрация при експорта в условията на пандемия за всеки получен долар след износ на останалите стокови групи (без водещите десет) следва да се инкасира 0.36\$ от износ на водещите стокови групи, като тенденцията за периода 2018–2020 год. е към редукия на значението на показателя при средна за тригодишния период от 0.39.

Второ. Съгласно показателя за търговска диверсификация при износа в условията на пандемия на всеки получен долар от экспорт на десетте водещи стокови групи следва да се получат 2.77\$ като валутни постъпления от износ на останалите диверсифицирани стокови групи с тенденция на увеличение на показателя при средна за тригодишния период от 2.60.

На база така представените изводи и анализа за вноса и износа в периода 2018–2020 год. финалната част от изследването се фокусира върху показателите на индекса на Херфиндал за България за 2020 год. от гл. т. на търговските партньори, с които страната отчита вече илюстрираните потоци по вноса и износа (вж. фиг. 9).

Индексът на Херфиндал (прилаган в научните изследвания като индекс на Херфиндал-Хиршман, НИ) е мярка за размера на търговските партньори на дадена страна (вносител или износител), а оттук и индикатор за степента на конкуренция между тях. Индексът носи името на икономистите Орис С. Херфиндал и Алберт О. Хиршман. Тяхната икономическа концепция намира приложение не само при анализа на външната търговия (Дамянов, et al., 2011), но и в областта на конкурентното право и антитръстовото законодателство. Формулата за определяне дава резултат, който

може да варира от 0 до 1.0, преминавайки от голям брой търговски партньори до един водещ търговски партньор. Увеличаването на индекса на Херфиндал обикновено показва намаляване на конкуренцията и увеличаване на пазарната мощ, докато пониженията показват обратното. Данните за България за пандемичната 2020 год. показват индекс при вноса от 0.049 и стойност на индекса при износа от 0.057, което потвърждава по-стабилния статус на экспортните възможности на страната в условията на пандемия спрямо същите в условия на обичаен икономически цикъл.

Източник: (UN, 2022)

Фигура 9. Концентрация на партньорите при външната търговия със стоки (Кумулативен дял от класирани партньори през 2020 г.)

Заклучение

В заключение може да се отбележи, че представеното изследване коректно отчита негативния ефект на пандемията от 2020 год. върху външно-търговския стокообмен на страната. Анализът на данните потвърждава, че независимо от форсмажорните за външната търговия обстоятелства, шест от водещите десет экспортни стокови групи увеличават своите экспортни обеми в стойност спрямо базисната 2019 год. При вноса увеличението е за две стокови групи, което е основа за извода, че в кризисни времена българ-

ската икономика има устойчиви характеристики за нарастващо производство и експорт. Извън обхвата на изследването поради липса на официални данни остава оценката за втората пандемична 2021 год., която прерасна в инфлационната и кризисна – заради цените на енергоносителите и войната в Украйна – 2022 год. Тези две статистически години ще бъдат обект на бъдещо изследване и ще покажат дали и доколко изводите от настоящото изследване могат да бъдат потвърдени в частта за устойчивия характер на българския експорт по кривата на икономическия цикъл.

Използвани източници

- UN, 2022. *2021 International Trade Statistics Yearbook*. First ред. New York: United Nations.
- Ангелов, А. (2017). *Митническите съюзи като средство за икономическо стимулиране*. Свищов, АИ "Ценов", pp. 1-5.
- Ангелов, А. & Исмаилов, Т. (2019). *Мита и митническа политика (избрани лекции)*. Русе: Авангард принт.
- Дамянов, А. & Захариева, Г. (2006). *Външноикономическа политика..* Свищов: Академично издателство „Ценов“.
- Дамянов, А. и др. (2011). *Международна икономика*. В. Търново: Фабер.
- Захариев, А. (2014). *Митнически режими*. Свищов: АИ "Ценов".
- Захариев, А., Ангелов, А. & Ганчев, А. (2021). *Финансов анализ*. Свищов: неизв.
- Захариев, А. и др. (2016). *Финансов анализ с MS Excel*. First ред. В. Търново: ФАБЕР.
- Захариева, Г. (2015). *Европейски бизнес регулации*. Свищов: АИ "Ценов".
- Захариев, А. & Личев, А. (2014). *Валутни и валутни сделки*. Свищов: АИ Ценов, Библиотека Образование и наука.
- Захариев, А. & Маринов, И. (2017). *България и Румъния: дивергенция и конвергенция*. Свищов, АИ "Ценов", pp. 30-40.
- Захариев, А., Тахов, Г. & Маринов, И. (2017). *България и Румъния: търговски потоци и експортна специализация (2007 – 2015 г.)*. Свищов, Академично издателство "Ценов", pp. 85-92.
- Личев, А. (2013). *Платежният баланс и Еврозоната - индикатори, тенденции, дефицити*. Свищов: АИ "Ценов".
- Радков, Р. & Захариев, А. (2016). *Международни финанси*. В. Търново: Фабер.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ

ГОДИШЕН

АЛМАНАХ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XV, 2022

Книга 18

Том XV, 2022 г.
Книга 18

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XV – 2022, книга 18

Студии и статии

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Красимира Славева – главен редактор
Проф. д-р Марина Николова – зам. главен редактор
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Петранка Мидова
Доц. д-р Николай Нинов
Доц. д-р Людмил Несторов

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – превод и редакция
на английски език
Милена Александрова – технически секретар

Съдържание

Студии

Анна Димитрова Димитрова
ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ – ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И
ДЕТЕРМИНАНТИ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА: ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР5

Велизар Руменов Йорданов
ПРОУЧВАНЕ ПРОЕКТИРАНЕТО НА ДИСТРИБУЦИОННИ
КАНАЛИ ЗА ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ:
КОНЦЕПТУАЛНО-МЕТОДОЛОГИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ АСПЕКТИ26

Галя Колева Монева
МЕНЮ ИНЖЕНЕРИНГ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА РЕВЕНЮ
МЕНИДЖМЪНТ В РЕСТОРАНТЪОРСКИЯ БИЗНЕС52

Грета Иванова Иванова
ИНТЕГРИТЕТЪТ В ОРГАНИТЕ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ
В БЪЛГАРИЯ75

Диман Христов Каранфилов
РИСКОВЕ ЗА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ ПРИ ПРИЛАГАНЕ
НА НУЛЕВА СТАВКА ПРИ ВОД МЕЖДУ БЪЛГАРСКИ
И РУМЪНСКИ ДРУЖЕСТВА93

Изабела Филипова Йонкова
РЕЛАЦИЯ „ЕТИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА – ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“
В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР115

Статии

Александра Георгиева Ангелова
ЕВРОПЕЙСКИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
И ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ В РАЗВИВАЩИТЕ СЕ ИКОНОМИКИ139

Александър Тихомиров Личев
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ОТ ВЪЗРАЖДАНЕТО ДО СРЕДАТА НА 20 ВЕК –
ПРАКТИЧЕСКАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ЗАРАЖДАЩАТА СЕ
БЪЛГАРСКА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА КУЛТУРА153

Алексей Асенов Гудев
ПРОБЛЕМИ ПРИ ОБЛАГАНЕТО С ДДС НА ТУРИСТИЧЕСКИ
ДРУЖЕСТВА В ХИПОТЕЗА НА ФАЛИТ167

Анатоли Филипов Велковски
МИТНИЧЕСКИЯТ СЪЮЗ И ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ177

Богомил Методиев Богомилов ЛИДЕРСТВО И ОРГАНИЗАЦИОННО РАЗВИТИЕ.....	191
Ваня Владимирова Галчева НАСОКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ФИНАНСОВИЯ МЕНИДЖМЪНТ НА ТЪРГОВСКИТЕ АВТОМОБИЛНИ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА В БЪЛГАРИЯ	201
Васил Пламенов Василев СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ, СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВРАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ В БЪЛГАРИЯ	214
Гален Петров Русинов РОЛЯТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ РАМКИ НА ЕС ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ ОТ ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ	226
Горян Благовестов Милев ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ СИСТЕМИ: ПРЕДПОСТАВКИ, ЗАКОНОМЕРНОСТИ, КОНЦЕПЦИИ	235
Елена Росенова Костадинова ДЕМОГРАФСКА ОЦЕНКА НА ПРИДУНАВСКИТЕ ОБЩИНИ КАТО ФАКТОР ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ	247
Живка Антонова Петрова ВЛИЯНИЕ НА ПАРАЛЕЛНИЯ ИЗНОС НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ВЪРХУ ПАЗАРА НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ.....	263
Иванка Стефанова Янкова СТАТИСТИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ – ПОЛИТИКИ, МЕТОДОЛОГИЯ, ИНДИКАТОРИ.....	278
Ивелин Симеонов Кичуков БОРСОВ АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДРУЖЕСТВА НА БЪЛГАРСКИЯ КАПИТАЛОВ ПАЗАР	294
Ивелина Йорданова Станева ESG СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРСКИТЕ БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ.....	307
Йордан Николаев Колев ИНТЕГРИРАН БАЗИРАН НА МЯСТОТО ПОДХОД – ОСНОВНИ СПЕЦИФИКИ И ПРИЛОЖЕНИЕ	322
Мирчо Радостинов Стоянов АНАТОМИЯ НА ФИНАНСОВИТЕ КРИЗИ: ОТ ГОЛЯМАТА ДЕПРЕСИЯ НАСАМ	335

Наталия Стоянчева Стоянова СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕДРЕАЛИЗИРАНЕ ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БИЗНЕС СЕКТОРА.....	345
Невена Руменова Ляскова-Великова РОЛЯ НА ИНОВАЦИИТЕ В ТУРИЗМА	359
Николай Василев Тодоров ЯПОНСКИ НОРМАТИВНИ РЕШЕНИЯ ЗА НАЛАГАНЕ МОДЕЛА НА КРЪГОВА ИКОНОМИКА	370
Петя Йорданова Тодорова ВЛИЯНИЕ НА КОНСТАТИРАНИ ОТ ПРИХОДНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ НЕРЕАЛНИ ДОСТАВКИ ВЪРХУ ОБЛАГАНЕТО ПО РЕДА НА ЗКПО НА КРЕДИТНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	384
Пламена Йорданова Колева СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ДИНАМИКАТА НА ВХОДЯЩИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ	396
Радка Иванова Василева ЛИКВИДАЦИОННИТЕ РАЗНОСКИ КАТО НЕДЕЛИМА ЧАСТ ОТ АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ИМУЩЕСТВЕНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ.....	411
Радослав Радославов Хитов ФРАГМЕНТАРЕН АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ПЕТРОЛ В СВЕТОВЕН МАЩАБ	427
Силвия Петрова Петранова ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР АКВАКУЛТУРИ – ЕДИН ОТ СЪЛЪБОВЕТЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА „СИН РАСТЕЖ“	437
Снежана Веселинова Найденова ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯТ МОДЕЛ НА ОБУЧЕНИЕ КАТО ИНОВАТИВНА ПРАКТИКА В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА – ПРОБЛЕМНИ ОБЛАСТИ, РЕЗУЛТАТИ И ЕФЕКТИ	452
Стелиян Богданов Стефанов ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНИ МОДЕЛИ В ЕС.....	469
Стефан Ангелов Пешов ПОЛЗИ ОТ ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪБИРАЕМОСТТА ОТ ДАНЪЦИТЕ ВЪРХУ СДЕЛКИТЕ С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ	481
Тодор Димитров Георгиев ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ ЦЕНТРАЛИ В ЕНЕРГИЙНИЯ БАЛАНС НА БЪЛГАРИЯ – СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ.....	491

Христо Симеонов Василев ПОДХОДИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА БИЗНЕСА.....	502
Цветомира Георгиева Велева МАКРОПРУДЕНЦИАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА AD-НОС СИТУАЦИИ И РИСКОВЕ ПРИ БАНКИРАНЕТО	515
Цондю Стойчев Цондев ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА COVID-19 ВЪРХУ ЦЕНИТЕ НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ – ГЛОБАЛНИ СВИДЕТЕЛСТВА И НАЦИОНАЛНИ ОСОБЕНОСТИ	529
Шендоан Ремзи Халит РОЛЯТА НА ЛИДЕРСТВОТО В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР.....	541

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XV – 2022, книга 18

Даден за печат на 18.12.2023 г., излязъл от печат 20.12.2023 г.
Поръчка № 18868; формат 16/70/100; тираж 60

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. „Цанко Церковски“ 11А